

חגי שטמלר (שעור א')

קידוש הידיים - כקידוש האדם ויצירתו

" והתקדשתם' - אלו מים ראשונים, 'והייתם קדושים' - אלו מים אחרונים " (ברכות נג ע"ב).

הגמרא לומדת את חובת נטילת ידיים לפני הסעודה מהמילה "והתקדשתם" (ויקרא ב, ז). למדים אנו כי רחיצת הידיים על ידי כלי הנטלה אינה רק עניין של נקיות אלא נועדה גם, ובעיקר, למטרות של קדושה. וכאן עולה השאלה מדוע למדה הגמרא את הפסוק "והתקדשתם" גבי קידוש הידיים דווקא? האם רק משום שהם אשר באים במגע עם האוכל? או שיש קשר עמוק יותר בין תפקיד הידיים במהלך חיי האדם ובין הצורך לקדש את חיי האדם כולו באמצעות קידוש ידיו?

דוד המלך ע"ה מונה שלוש תכונות בתארו את האדם "אשר יעלה בהר ה'":

" נקי כפיים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה " (תהילים כד, ד).

ומבאר האבן עזרא:

" בעבור היות כל המעשים בידיים הזכיר נקי כפיים, שלא עשה רע, והוא בר לבב, שהוא העיקר... והנה הזכיר המעשה והלב והלשון " (אבן עזרא, שם).

התיקון הנדרש לשם העליה בהר ה' הוא לתקן את המעשה (נקיון כפים), המחשבה (הלב) והדיבור (הלשון), והאדם אשר יתקן עצמו באלו שלושת הדברים - יגיע לשלמות ויזכה לעלות בהר ה'. מדברי האבן עזרא למדים אנו כי באומרו "נקי כפים" ר"ל תיקון המעשים. האדם יוצר ועושה את מעשיו באמצעות ידיו. נקיון הכפים מבטא את טהרת המעשים שהאדם עושה באמצעות הידיים. היצירות שהאדם יוצר בעולם יתקדשו אם הידיים היוצרות אותם יהיו קדושות. כבר במשכן מצינו כי ההתקדשות, לקראת העבודה בו, תלויה בקידוש ידיים ורגלים:

" ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם " (שמות ל, יט).

נשאלת השאלה מה ניתן ללמוד מכך שההתקדשות לפני העבודה נעשית דווקא באמצעות קידוש הידיים ?

הרמב"ן בפירושו על התורה מסביר ומבאר מדוע ציוותה התורה על קידוש הידיים והרגליים לפני העבודה במשכן, וז"ל :

" הרחיצה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו רוחץ ידיו, בעבור היות הידיים עסקניות ... ויש בבני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור. ועל דרך האמת בעבור היות ראש האדם וסופו הידיים והרגלים, כי הידיים למעלה מכל גופו בהגביהו אותן והרגלים למטה ... שיהיה כל גופו ביניהם ... והרחיצה הזאת לקדושה " (רמב"ן, שם).

הרמב"ן מסביר את עניין קידוש ידיים ורגלים אצל הכהנים בשני אופנים : האחד, על דרך הפשט, משום נקיות וכבוד, שכל מי שעובד את ממ"ה הקב"ה בבית המקדש, צריך להיות נקי. השני, על דרך הסוד, משום קדושה. ומבאר הרמב"ן דידיים ורגליים הוי שתי קצוות האדם, והגוף מצוי בין שתי קצוות אלו, הילכך קידוש שתי קצוות האדם מקדש את כל האדם.

נמצינו למדים שקידוש הידיים והרגלים מקדש את הגוף כולו !

אך עדיין יש צורך לברר, האם יש קשר בין המטרה, שלשמה משמשות הידיים אצל האדם, לבין העובדה, שדווקא ע"י קידוש הידיים מקדשים אנו את הגוף כולו ? והרי יכולנו לכאורה לחשוב שראוי יותא לקדש את הגוף ע"י קדוש הראש, המסמל את קידוש המחשבות, או ע"י קידוש הלב, המסמל את קדוש הרגשות, או בפשטות ע"י קידוש הגוף כולו ?

הרב קוק זצ"ל, בבארו את פרשת הכיור, מסביר ומברר את הצורך של קידוש ידיים ורגליים, דווקא לפני העבודה במשכן.

" העבודה צריכה טהרה. עלית הנשמה צריכה קדושת הגוף וטהרתו המוקדמת. הפעולות של האדם מצד חמרו, הידים, והנטיות החמריות בטבען במהלכן, הרגלים, צריכות הן לפני העבודה להתקדש ע"י הטהר, המוכן ועומד בסדריו האלוקיים, באופן המכשיר את העובדים

לעבודתם בקדש, להתעלות על ידה, ולהעלות עמהם את כללותה של האומה כולה, הקשורה עמהם בקשר חיים אחד " (עו"ר, ח"א, ע"מ קיט) הטהרה צריכה להקיף את כל ישותו של הכהן. בתהליך זה מהוה קידוש הידיים קידוש הנטיות החמריות באדם, שכך הידיים - הן אשר מקשרות בין האדם ומחשבותיו לבין ביצועם על ידי מעשים חמריים בעולם. אך נראה שיש לראות עובדה זו בהיקף רחב יותר. כל מהותו של האדם היא לעשות פעולות ומעשים. הנשמה מתלבשת בגוף בעוה"ז, ובאמצעותו היא נוטלת את החומר מתחתיות ארץ ומקדשתו ומרוממתו מעלה מעלה. אחת הדרכים לכך היא דרך עשיית המצוות, שעניינם הוא קידוש החומר, והן הן כל מהותו הפנימית של האדם. מעשי האדם הינם הוצאה מן הכח אל הפועל של מחשבותיו והגיונותיו. (וכך בשבת מצינו שאסרה התורה "מלאכת מחשבת", היינו מעשה שהוא תוצר של מחשבה מוקדמת. וכן היה הרצי"ה זצ"ל נוהג לומר כי המחשבה והמעשה הם שני צדדי השלימות של האדם). הוצאת מחשבות האדם לפועל על ידי המעשים מתבצעת דרך הידיים. אלה הם כלי המעשה. על כן קידוש מעשי האדם צריך להיעשות על ידי קידוש הידיים, כי כשאדם מקדש את ידיו - הרי שכלי הביצוע שלו מתקדשים, ומתוך כך כל מעשיו מתקדשים. נמצינו למדים כי כל מהותו של האדם, האידאל העליון לפעול ולעשות, מתקדשת על ידי קידוש הידיים. וזאת, לעניות דעתי, כוונתו של הרב זצ"ל, וכך כתב: "הפעולות של האדם מצד חמרו, הידיים", היינו כלי המעשה, "והנטיות החמריות בטבען במהלכן, הרגליים, צריכות הן לפני העבודה להתקדש ע"י הטהרה... באופן המכשיר את העובדים לעבודתם בקדש", ו"ל קידוש כלי המעשה, ודבר זה יביא לקידוש המעשים, היינו התקדשות מהותו של האדם, "להתעלות על ידה, ולהעלות עמהם את כללותה של האומה כולה". וכך יתבארו דברי הרב בהמשך:

"... ע"כ 'בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים', להורות שההכשרה לההופעה השכלית, צריכה לבוא על ידי טהרה מקורית פשוטה, שהיא הכשרתה של הנטיה הפנימית בתכלית הטהרה, לפי היושר העליון, אשר שם בורא כל הנשמות במקור החיים של נשמת האדם בקדושתה. 'ורחצו מים ולא ימותו' וגם בהכשרת העובד לעבודה מעשית, הבא ממקור הרצון... כאשר הרצון והנטיה האמיתית הלא הם פועלים גם כן על השכל והכשרת הרוח... והכשרת העבודה המעשית, מפעל הרצון... והטעם היסודי של הטהרה הוא, מפני שהמפעל הקדוש הזה הוא מפעל נשגב, שכוחו

עולה למעלה למעלה... אמנם, מתחיל לכאורה ממפעל גשמי, דבר מעשי, שלכאורה טהרה גמורה אינה כל כך מסתגלת עימו, שהרי סוף כל סוף חומר איננו טהור לגמרי, אבל הלא הפעולה המגמתית מזה היא, 'בגשתם אל המזבח לשרת', 'להקטיר אשה לה', העולה היא למעלה, בקשר הרוחני שלה באוצר הקודש הזך והטהור העליון, ששם אין מקום לשום תערובת של איזו עכירות ומניעת טהרה כל דהיא... " (שם ע"מ קכ).

מסביר הרב שיש צורך בטהרה לפני עבודת ה', וטהרה זו "היא הכשרתה של הנטיה הפנימית בתכלית הטהרה", ובנוסף "הכשרת העובד לעבודה מעשית". טהרה זו גורמת לכך שהחומר, הנמצא בשפל המדרגה, "דבר מעשי, שלכאורה טהרה גמורה אינה כל כך מסתגלת עימו", יתעלה ויתקדש עד שיגיע ל"אוצר הקודש הזך והטהור העליון, ששם אין מקום לשום תערובת של איזו עכירות ומניעת טהרה כל דהיא". בהמשך דבריו מבאר הרב ז"ל את הפסוק "ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו", שהוא לכאורה תמוה ביותר, שכן מה לעניין טהרת הידיים אצל עניין העדר המוות, וז"ל :

" בשביל החבור והיחש, שיש לפעולה המעשית עם ההארה הרוחנית העליונה, מקישות על ידי זה גם כן השפעת הרוח השכלי, המבוטא על ידי מפעל הידיים, עם השפעת הכח החיוני הרצוני, המתבלט על ידי תנועת הרגליים. על ידי הצירוף הזה פועלים הם שניהם בטהרתם יחד, להסיר את התוכן של המוות ממקור אור החיים. ומכשירה היא טהרה זו את הרוח ואת החומר, להיות מותאמים שניהם לאור החיים הקדושים, השופע על ידי קדושת העבודה בטהרה" (שם).

מבאר הרב : "בשביל החבור והיחש שיש לפעולה המעשית עם ההארה הרוחנית העליונה", שהרי כבר אמרנו כי מעשה של האדם הוא פרי תכנון מוקדם במחשבתו, לכן יש קשר בין "השפעת הרוח השכלי" המבוטא דרך הידיים, לבין "השפעת הכח החיוני רצוני", היינו הנטיות המבוטאות דרך הרגליים (ואולי מטעם זה יש לבהמות רגליים בלבד, שכן לבהמות אין שכל אלא נטיות גרידא). הקישור הזה, שבין שכל האדם לבין נטיותיו, כאשר "הם שניהם בטהרתם יחד" וגורם לכך שיוסר "התוכן של המוות ממקור אור החיים", על ידי כן שהן הרוח והן החומר "מותאמים שניהם לאור החיים הקדושים". ניתן אולי לאור דבריו של הר"ק קוק המות בא לאדם כסתירה לחיים, שעיקרם הגשמה של מטרת האדם בעולם. התברר לעיל

שמטרת האדם בעולם לקדש את החומר על ידי הרוח, ואת זאת הוא עושה על ידי ידיו. אי קידוש הידיים ובעקבותיו אי קידוש החומר מהוה סתירה למטרת החיים, ובעקבות סתירה זו המות. נמצינו למדים כי לשם הטהרה הזו, עם כל מה שנובע ממנה, יש צורך בטהרה כפולה : טהרת השכל וטהרת הרצון (הנטייות). וממשיך הרב :

" הטהרה מוכרחת להיות באה מתוך ההשפעה של השכל ושל הרצון ... באה הרחיצה ומתאימה להידיים, הפועלות את הפעולות, על פי הדרכת השכל, והרגליים, כלי התנועה, הבאה מדחיפת הרצון " (שם, ע"מ קיט).

בהמשך דבריו מסביר מדוע הכיור במשכן, שפעולתו היא טהרת הידיים, עשוי דווקא מנחושת, וז"ל :

" המתכות שנשתמשו בהן במשכן, היו אלה השלוש ביחוד : הזהב, הכסף והנחושת. לפי מידת חשיבותן צריכות הן להיערך : לשם הדור, לשם מפעל, ולשם הכנה. הזהב להדור, הכסף למפעל, הנחושת להכנה. פעולת הכיור, שהיא באה לקידוש של הכנה, צריכה וראויה בשביל כך להתיחש להנחושת ... " (שם, ע"מ קיט).

מבאר הרב שהכיור עניינו - הכנה לעבודה במשכן (כאשר הכנה זו, למעשה, היתה על ידי טהרת הידיים), ועל כן היה עשוי מנחושת, כי הנחושת מסמלת הכנה, משא"כ הכסף, המסמל את שלב המעשה גופו, או הזהב, המסמל את המעשה בהידורו.

ראינו, א"כ, את דברי הרב ז"ל גבי טהרת הכהנים קודם עבודתם במשכן. באותה הצורה מסביר את עניין נטילת ידיים שלפני תפילת שחרית, וז"ל :

" טהרת הידיים שלפני התפילה וברכתה, מנשאה היא את נפשנו, לרום המחשבה של יסוד התפילה, שהיא ברום עוזה באה באמת עם טהרת המפעלים ועם קדושת החיים הנעשים בפועל כפיים. התפילה תביע את זוהר הנפש, את רוממות כבוד אל הנובעת מתוך הנשמה הטהורה. אבל הנביעה הזאת בא תבוא בטהרה רק עם טהרת המעשים שבחיים המפעליים, הנעשים בפעולת הידיים. והנה הטהרה של המעשים ובר הכפים הם הם המכשירים את התפילה ... וכשמוצלות הידיים מכל טומאה, מכל פעולה ירודה ומזוהמה,

צריכות הן להינשא לרום עליון, להיות מנוטלות ומורמות למעשים כבירי קודש " (שם, ע"מ נז).

גבי עבודת המשכן כתב הרב ז"ל : "העבודה צריכה טהרה. עליית הנשמה צריכה קדושת הגוף וטהרתו המוקדמת". וכן לגבי נ"ד : "טהרת הידיים שלפני התפילה וברכתה, מנשאה היא את נפשנו, לרום המחשבה של יסוד התפילה". כל עבודת ה' מצריכה הכנה לכך על ידי טהרה, כאשר הטהרה האינדאלית הינה "טהרת המפעלים עם קדושת החיים הנעשים בפועל כפיים". עניין "קדושת החיים" של האדם, הפיכת עצמו למשהו קדוש, מתבטאת היא בשני מישורים : האחד בגברא, שיהא האדם עצמו, מחשבותיו ורגשותיו, קדושים. השני בחפצא, היינו שיעשה האדם מעשים קדושים בעולם. המישור השני ייעשה על ידי העברת קדושת האדם לשאר חפצים ועצמים עימם בא במגע, או ההיפך מכך, היינו הימנעות ממעבר טומאה, של חפצים ועצמים עימם בא במגע, אליו. הטהרה במישור הראשון, מישור הגברא, תיעשה על ידי שיטהר האדם את מחשבותיו ורגשותיו (ואכמ"ל). טהרה במישור השני, מישור החפצא, מצריכה טהרה מוקדמת, דהיינו קידוש ידי האדם - אשר הן באות במגע עם החפצים והעצמים הסובבים אותו, כי "הידיים עסקניות הן". דרך קידוש הידיים מתקדש כל הגוף, שהרי של ישותו ומהותו של האדם, שהביטוי שלה אינה רק מחשבה אבסטרקטית גרידא אלא גם משהו פרקטי מעשי שעושה האדם בעולם, מתקדשת. הילכך כתב הרב קוק זצ"ל גבי התפילה המצריכה טהרת הידיים לפנייה : "הנביעה הזאת בא תבוא בטהרתה רק עם טהרת המעשים שבחיים המפעליים, הנעשים בפעולת הידיים".

עד כה בארנו כי הידיים ככלי המעשה צריכים טהרה כי באמצעותם אנו מביאים לידי ביטוי את יעודו של האדם כולו, וקדושם מוביל לקידוש המעשים. חז"ל מבארים שהידיים דווקא מסוגלות יותר לקבלת טומאה. למשל הגמרא במסכת "נדה" מוכיחה מן (מג ע"א) הכתוב "וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים", כי זב מטמא בנגיעה חיצונית ולא בנגיעה פנימית. מקשה המהר"ל בספרו "נתיבות עולם" ("נתיב העבודה" פרק ט"ז) מדוע נכתב דווקא "ידיו" לעניין נגיעה חיצונית, ולא נכתב "ראשו" או "רגליו" וכד' שאף הם אברים חיצוניים בגוף האדם ? ומתרץ המהר"ל כי הטומאה שולטת דווקא בחוץ (ולא בנסתר), ואילו בנסתר הכל טהור. וכתב דווקא לשון "ידיים" מאחר והידיים הם החיצוניות ביותר מכל הגוף, שהרי יכולות הן להתפשט בחוץ לכל עבר, ולכן הן גם מסוגלות יותר לקבל טומאה משאר אברי הגוף. ולפי הסברנו ניתן לומר שהידיים, יותר מכל איבר אחד באדם, קרובות יותר אל החומר

בהיותן מכשיר שבו האדם פועל בחומר, ועל כן הן הראשונות לקבלת טומאה. ועל פי זה מתבאר מדוע במקום שאין שאר אברי הגוף צריכים להיטהר, צריכות הידיים להיטהר וכגון ל"נטילת ידיים". ואכן פסוק זה מהווה אסמכתא לנטילת ידיים).

על פי יסוד זה ניתן אולי לבאר את כוונתו של המהר"ל בהארו את דברי ר"א במסכת סוטה (ד ע"ב) "כל המזלזל בנטילת ידיים נעקר מן העולם". רבינו בחיי ביאר מאמר זה (בספרו "שולחן של ארבע") שמאחר ובנטילת ידיים לא שייך יצר הרע ולא תאוה - לכך חמור עונשו של המזלזל בהלכה זו, שיש לו רוע לב ותכונה רעה בנפשו, הילכך כתבה הגמרא "נעקר מן העולם". אך לפי דברי ר' בחיי מובן מדוע חמור עונשו של המזלזל בנט"י אך לא ברור הקשר בין זלזול בנט"י ובין עקירה מן העולם. דבר זה באר המהר"ל: "כי היד היא התחלתו של האדם כאשר יגביה ידיו למעלה מראשו", והמזלזל בנט"י מזלזל בהתחלתו ולכן נענש וחוזר לשלב שקדם להתחלתו, וכל התחלה מתחילה מן האין. לפי הסברנו נוכל להרחיב אולי ולומר שכל עניינו של האדם בעולם הוא הוצאה לפועל ע"י עשיה, ועשיה של קידוש החומר תלויה בקידוש הידיים, ומי שמזלזל בהתחלתו - כלומר מטרתו בעולם שלשמה נוצר - נעקר מן העולם.

פתחנו את מאמרנו בנסיון להבין מדוע נטילת ידיים לפני הסעודה נלמדת מהמילים "והתקדשתם" ומדוע נוטלים דוק את הידיים, ולא איבר אחר. בררנו את תפקידם המרכזי של הידיים בהגשמת מטרתו של האדם בעולם. כיצד מתבארת נטילת הידיים לסעודה לאור עקרון זה שבררנו?

במסכת "סוטה" ד ע"ב: "כל האוכל לחם בלא נטילת ידיים כאילו בא על אשה זונה שנאמר 'כי בעד אשה זונה עד ככר לחם'". וכי מהו החוט המקשר בין עניין נטילת ידיים לבין עניין הזנות? מסביר המהרש"א מאחר והעונש הבא על העוברים על שני עניינים אלו זהה, דהיינו הבא על אשה זונה נענש בעניות, והאוכל לחם בלי נטילת ידיים נענש אף הוא בעניות. ה"עיון יעקב" מסביר את העניין מזווית שונה לפי לימוד הגמרא בברכות נג ע"ב, שלמדה נטילת ידיים מדכתיב "והתקדשתם והייתם קדושים". "והתקדשתם", מסביר ה"עיון יעקב", היינו השולחן לפני ה', וכל מקום שאתה מוצא קדושה - שם צריך להיות גדר מן הערוה. ואדם שאינו נוטל ידיו, כלומר אינו נוהג בקדושה, הטומאה שולטת בו, ואין כאן לא קדושה ולא גדר מן הערוה. המהר"ל

מסביר, לעומת זאת, שמאחר ולזונה חסרה הקדושה, שהרי אין לה קידושין, הרי שהביאה עליה הינה זנות גופנית. ובדומה אכילה בלא נטילת ידיים, מאחר ונטילת ידיים זו קדושה מדכתיב "והתקדשתם", הרי שהאכילה בלא קדושה, הבאה מכח נטילת ידיים, כמוה כזנות גופנית. וידוע כי תשמיש נקרא גם "אכילה". ומסכם המהר"ל כמו שהבעילה צריכה קידושין - כך האכילה צריכה קידושין, וזאת על ידי נטילת ידיים.

גם הגבחה הידיים שבעת הנטילה מוסברת לאור עקרון זה שבארנו, וכך אומרים חז"ל (סוטה ד ע"ב) : וממשיכה הגמרא : "אמר רבי חייא בר אשי אמר רב כל מיס ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה...". ומסביר המהר"ל הלכה זו "על פי החכמה", מאחר והידיים מתקדשות כאשר הן מתעלות כלפי מעלה, כמו שראינו אצל אהרון "וישא אהרן את ידיו". ומטעם זה נקראת ההלכה "נטילת ידיים" מדכתיב בישעיה "וינטלם וינשאם". וכך רבינו בחיי, בתחילת ספרו "שולחן של ארבע" אף באר זאת על פי דברי הנביא (יחזקאל יג', ב') : "ותשאני רוח" ובתרגום כתיב "וונטלתני", וכך "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'". ולפי ברורנו הגבחה הידיים כלפי מעלה מדגישה את החשיבות הנעלה של קידוש הידיים וחלקה במילוי יעודו של האדם בעולם. (בעקבות כך פסק שבשעת הנטילה צריך כוונת הלב להתקדש מעשר ספירות כמי שמגביה ידיו למעלה, פותח ומוריד למטה שפע עליון, והרי זהו רמז לכך שכל העולם תלוי בנטילת ידיים).

הלכה נוספת הקשורה לנטילת ידיים לסעודה גם היא מתבארת לאור כל האמור. הגמרא (סוטה ד ע"ב) אומרת : "כל האוכל פת בלא ניגוב ידיים - כאילו אוכל לחם טמא, שנאמר 'ויאמר ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא' (יחזקאל ד)". מפירושו של רש"י עולה כי אין הכוונה טמא ממש אלא מאוס, ומאוס נחשב לטמא. אך המהר"ש מבאר ש-"טמא" הכוונה לטומאה ממש, לפי סוף הפסוק שמביאה הגמרא "...אשר אדיחם שם", ולשון "אדיחם" היינו הדחת מים, כלומר הדחת מי ידיהם נמצאת על הלחם, שהרי לא ניגבו ידיהם, ולכן הלחם טמא. המהר"ל מבאר שמים הנמצאים בתוך כלי או במקוה - הינם טהורים, משא"כ אם הם על היד, שאז המים טמאים, מאחר והיד מקום המוכן לטומאה. ולכן המים שהיו על היד נטמאו, עברו אל הלחם וטימאו אף אותו. כבר לעיל הזכרנו את דברי המהר"ל מדוע דוק הידיים הן אשר מסוגלות יותר לטומאה וכמו שהתבאר אין הדבר נובע מפחיתותן, אלא מעצם תפקידן רם המעלה. ידיים שלא קודשו על ידי המים לא רק שאינם קדושים, אלא אף טמאו את המקדש - את המים. דבר זה מבטא עד כמה קדושת

החיים, וקדושת הדברים הבאים במגע עם האדם כולם
תלויים בקדושת הידיים.

לסכום :

ראינו, אם כן, כי הידיים הינם כלי המעשה של
האדם, וקידוש הידיים הוא קידוש כלי המעשה של האדם,
וכאשר מקדש האדם את ידיו - הרי הוא מקדש את כל
מהותו וישותו. מעניינת העובדה שאת כל עניין הנטילה
למדו חז"ל מהלכות הנטילה אצל הכהנים, כפי שראינו
לעיל, וטעם זה הדבר כי הכהן הינו אדם קדוש, ובעצם
כל אחד ואחד מעם ישראל הינו בבחינת קדוש, על פי
האמור בספר "שמות" (יט,ו) : " ואתם תהיו לי ממלכת
כהנים וגוי קדוש ".